

Maria Luisa Sancho Olareaga

*Tolosa,
Gipuzkoa
(1929)*

Aurkibidea

Biografia

Tolosarra zuen ama; aita, berriz, Toledokoa. Pasaian jaio arren, Tolosara etorri zen bizitzera bi urterekin. Santa Luzia bailaran bizi izan zen aiton-amonen baserrian, gurasoak kanpora joan beharra izan zuten-eta. Zazpi senidetan seigarrena da, eta gazte-gaztetatik baserrian aritu da lanean. Batxilergo ikasketak bukatu eta andereño lanetan aritu zen ezkondu zen arte. 11 seme-alaba izan zituen.

Zintak

TOL-057

- **Proiektua:** Euskal Herriko Ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Soroa Hernandez, Maddi
- **Data:** 2011-09-19
- **Iraupena:** 62 min
- **Euskarria:** Bideo digitala
- **Kodifikatzailea:** Oruesagasti, Ainitze

Pasarteak

1. Aita gerran ibilia

- **Erref:** TOL-057/002
- **Iraupena:** 0:00:51. **Hasi:** 00:04:33. **Bukatu:** 00:05:24
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

Laburpena:

Pasaian jaio, eta bi urterekin Tolosara amaren jaiotetxera eman zuten. Gerra denboran, ama baserrira bueltatu zen aita errepublikanoekin zelako. Aita atxilotu egin zuten Santanderreko bidean, eta Gasteizen bi urte egin zituen preso.

2. Santa Luziako eskola

- **Erref:** TOL-057/003
- **Iraupena:** 0:01:00. **Hasi:** 00:05:24. **Bukatu:** 00:06:24
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola

Laburpena:

Amak etxeko lanak egiten zituen. Santa Luziako eskolara joaten zen 12 urtera arte. Andereñoa oso maitea zuten. Gero, mojetan egin zuen batxilerra.

3. Esne-partiketa eta azokako tratua

- **Erref:** TOL-057/006
- **Iraupena:** 0:01:04. **Hasi:** 00:07:45. **Bukatu:** 00:08:49
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
- Baserría » Baserriko lanak » Herrira saltzera, erostera
- Lanbideak » Batetik bestera zebiltzanak

Laburpena:

Baserría kaletik gertu zegoen. Bost-sei behi zituzten, eta Maria Luisa eta

ahizpa esne-partitzen ibiltzen ziren goizean eta arratsaldean. Tolosako azokara egunero joaten ziren tratua egitera. Txikitatik lagundu behar izan zuten baserriko lanean: arropak garbitzen, baratzean, itulan... Baserria nolakoa zen azaltzen du.

4. Baserriaren deskribapena

- **Erref:** TOL-057/007
- **Iraupena:** 0:02:30. **Hasi:** 00:08:49. **Bukatu:** 00:11:19
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Berrikuntzak » Argindarra eta ura
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxearen egitura

Laburpena:

Baserria nolako zen kontatzen du: mandioa, sukaldean labea, egurrezko komuna, ganbara... Etxean ez zuten urik, baina iturria gertu zuten.

5. Baserriko lan banaketa

- **Erref:** TOL-057/008
- **Iraupena:** 0:00:39. **Hasi:** 00:11:19. **Bukatu:** 00:11:58
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak

Laburpena:

Baserriko lanen banaketa. Gizonezkoek eta emakumezkoek zer lan egiten zituzten aipatzen du.

6. Laudion eta Eibarren bizitakoa

- **Erref:** TOL-057/009
- **Iraupena:** 0:01:03. **Hasi:** 00:11:58. **Bukatu:** 00:13:01
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- Lanbideak » Polizia

Laburpena:

Gerra ondoren, aita kartzelatik atera zutenean, familia Laudiora joan zen bizitzera. Eta han, bi urte egin zituen. Amak Tolosara itzultzeko grina zuenez, aitak lekualdatzea eskatu zuen, eta Eibarko koartelera destinatu zuten. Eibarren urte bat egin, eta Tolosara itzuli ziren.

7. Gurasoekin bizitzeko "txirrinta"

- **Erref:** TOL-057/011
- **Iraupena:** 0:01:39. **Hasi:** 00:13:16. **Bukatu:** 00:14:55
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:

Eibarren bizi zenean, Untzaga plazan zegoen herriko eskolara joaten zen ikastera. Eta Tolosara bueltatu zenean, Santa Luzia bailarako eskolara joaten zen. Maria Luisa baserrian amonarekin hazitakoa da, eta gurasoekin bizitzeko gogoarekin bizi izan zen beti.

8. Jan faltarik ez

- **Erref:** TOL-057/012
- **Iraupena:** 0:01:45. **Hasi:** 00:14:55. **Bukatu:** 00:16:40
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baratzea eta soroa
- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa

Laburpena:

Baserrian ez zuten goserik pasa. Tolosara egunero joaten ziren tratura, eta han ateratako diruarekin, etxerako hainbat elikagai erosten zituzten: haragia, arraina... Baserrian, ez zuten berdura faltarik. Jatorduei buruz hitz egiten du. Tomate asko biltzen zuten, gero potetan kontserbatzeko.

9. Garia kanpoan erosi

- **Erref:** TOL-057/013
- **Iraupena:** 0:00:42. **Hasi:** 00:16:40. **Bukatu:** 00:17:22
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Garia

Laburpena:

Gosaltzeko, esnea eta taloa izaten zuten. Etxean egiten zuten ogia gari-irinarekin. Ez zuten garirik lantzen. Garia kanpoan erosi eta errotara eramaten zuten irina eskuratzeko.

10. Frutak eta loreak

- **Erref:** TOL-057/014
- **Iraupena:** 0:00:19. **Hasi:** 00:17:22. **Bukatu:** 00:17:41
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Mendia eta hondartza » Mendiko bilketak

Laburpena:

Intxaurrak, sagarrak, udarea, melokotoia... ez zuten fruta faltarik izaten baserrian. Loreak ere edukitzen zituzten, eta, gero, saldu egiten zituzten.

11. "Kukurutx eztularen" sendagaia

- **Erref:** TOL-057/016
- **Iraupena:** 0:01:33. **Hasi:** 00:18:50. **Bukatu:** 00:20:23
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Gaixotasunak
- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Erremedioak

Laburpena:

<p>Osasun kontuak aipatzen ditu: elgorria, "kukurutx eztula"... pasatu zituen. "Kukurutx eztula" sendatzeko erremedioa: arbia barrutik hustu eta barruan barraskiloak jarri; ondoren, estalita utzi. Hark botatzen zuen zukua izaten zen sendagaia. Jateko gogoia egiteko, berriz, bakailaoren olioia ematen zioten.</p>

12. Tolosako ospitaleak

- **Erref:** TOL-057/019
- **Iraupena:** 0:01:13. **Hasi:** 00:23:26. **Bukatu:** 00:24:39
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Erremedioak
- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Osasun-zentroak

Laburpena:

Tolosan zer ospitale zeuden aipatzen du. Lehen, botikak garestiak izaten ziren.

13. Gramofonoa etxean

- **Erref:** TOL-057/020
- **Iraupena:** 0:00:51. **Hasi:** 00:24:39. **Bukatu:** 00:25:30
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Musika
- Erlijioa » Ohiturak eta bizimodua » Eliza giroko ospakizunak » Gabonak

Laburpena:

Etxean, gramofono bat zuten, txokolatearekin oparitutakoa. Nola funtzionatzen zuen kontatzen du. Eguberrietan jarri ohi zuten. Baserrian, lan asko izaten zuten, eta ez zuten denbora-pasarako tarterik izaten.

14. Gaztetako ibilerak

- **Erref:** TOL-057/021
- **Iraupena:** 0:01:38. **Hasi:** 00:25:30. **Bukatu:** 00:27:08
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Jai-giroa » Herriko ospakizunak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Gaztetako ibilerak

Laburpena:

Nerabezaroan, igandetan Tolosara joaten ziren eta etxera bueltatzen ordua jarrita izaten zuten. Plazan, musika izaten zen jendeak dantza egiteko: "sueltokea", baltsekoa... Zinemara ere joan ohi ziren. Zizurkil, Villabona... eta inguruko herri txikietako jaietara joan ohi ziren noizbehinka.

15. Igandetan, Tolosara

- **Erref:** TOL-057/022
- **Iraupena:** 0:01:07. **Hasi:** 00:27:08. **Bukatu:** 00:28:15
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Zinema
- Iritziak » Antzinako bizimoduari buruzkoak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Umetako kontuak

Laburpena:

Umetan, amonarekin joaten ziren Tolosara. Baserritik jaitsi eta kafetegi batean egoten ziren. Gero, gurasoen etxean bazkaltzen zuten, eta, arratsaldean, umeentzako zinea ikustera joan ohi ziren.

16. Amari salaketa euskaraz egiteagatik

- **Erref:** TOL-057/023
- **Iraupena:** 0:01:14. **Hasi:** 00:28:15. **Bukatu:** 00:29:29
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Euskararen egoera
- Lanbideak » Polizia

Laburpena:

Eibarren bizi zireneko pasadizo bat kontatzen du. Amari salaketa jarri zioten, gizon batekin euskaraz hitz egiten ari zelako. Aita guardia zibila izanik, guardia zibilaren etxean bizi zirela kontatzen du. Amarekin euskaraz hitz egiten zuten, eta, aitarekin, berriz, gaztelaniaz.

17. Tolosara, tratura

- **Erref:** TOL-057/025
- **Iraupena:** 0:00:51. **Hasi:** 00:30:33. **Bukatu:** 00:31:24
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, eroatera

Laburpena:

Egunero joaten ziren Tolosara tratura. Astoa eta gurdia berduraz kargatuta joan ohi ziren Tolosara. Gehienetan, Maria Luisaren ahizpa joan ohi zen, eta, behin plazan, amak egiten zuen salmenta. Ateratako diruarekin etxerako elikagaiak erosten zituzten: kafea, azukrea, haragia, arraina...

18. Baserriko ateak, zabalik

- **Erref:** TOL-057/026
- **Iraupena:** 0:01:26. **Hasi:** 00:31:24. **Bukatu:** 00:32:50
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Kanpoko jendearekin harremana
- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Baserria vs. Kalea
- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa garbitzea

Laburpena:

Baserria kaletik nahiko gertu zegoen, eta Larramendi kaleko jendea baserri aurreko "labaderora" joan ohi zen arropak garbitzera. Hotza egiten zuenean, baserrira sartu ohi ziren berotzera eta kafesnea hartzera. Eskaleak ere joan ziren baserrira, eta beti otorduren bat ematen zien. Eskale asko ibili ohi zen: etxe aurrean jarri eta errezo batzuk egiten zituzten; limosna eta janaria ematen zitzaien.

19. Basoko lana

- **Erref:** TOL-057/027
- **Iraupena:** 0:01:20. **Hasi:** 00:32:50. **Bukatu:** 00:34:10
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Mendiaren aprobetxamendua
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak

Laburpena:

Gizonezkoek baserrian zer lan egiten zuten kontatzen du. Basoko lanetan aritu ohi ziren. Uzturre inguruan zituzten lurrak.

20. Ohiturak eta sineskerak

- **Erref:** TOL-057/028
- **Iraupena:** 0:01:11. **Hasi:** 00:34:10. **Bukatu:** 00:35:21
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Ohiturak eta sinesmenak
- Erlijioa » Ohiturak eta bizimodua » Eliza giroko ospakizunak » Beste batzuk

Laburpena:

Baserriko sineskerak aipatzen ditu. Baserriko ate sarreran, eguzki-lorea eta bedeinkatutako gurutzeak jartzen zituzten urtero. Ekaitza egiten zuenean, berriz, bedeinkatutako erramu sorta botatzen zuten sutara. San Blasetan, ogia, irina, gatza, olio... bedeinkatzen zituzten.

21. Abereak

- **Erref:** TOL-057/031
- **Iraupena:** 0:02:27. **Hasi:** 00:36:09. **Bukatu:** 00:38:36

- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Auzokoen arteko harremana

Laburpena:

Abereen erditzei eta gaixotasunei buruz hitz egiten du. Behiak, txekorrak, idiak... zituzten. Baserriko lan gogorrak egiteko, Izaskun aldeko gizon bat joan ohi zen baserrira bere idiekin.

22. Aberren elikadura

- **Erref:** TOL-057/032
- **Iraupena:** 0:01:52. **Hasi:** 00:38:36. **Bukatu:** 00:40:28
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak

Laburpena:

Abereen elikadura: pentsua, artoa, zahi larria, belarra... Zahi larria eta zahi mehearen arteko bereizketa egiten du. Behien azpiak egiteko, orbela erabili ohi zen.

23. Abere kontuak: ferrak eta zezenak

- **Erref:** TOL-057/033
- **Iraupena:** 0:00:55. **Hasi:** 00:40:28. **Bukatu:** 00:41:23
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak
- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak

Laburpena:

Abereei ferrak aldatzeko, Tolosako ferratokira eramaten zituzten. Behiren bat susara jarriz gero, Tolosan baziren bi-hiru baserri zezenak zeuzkatenak "behiak botatzeko".

24. Asto gaiztoa, soldaduei eman

- **Erref:** TOL-057/034
- **Iraupena:** 0:00:54. **Hasi:** 00:41:23. **Bukatu:** 00:42:17
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Jarrera politikoak » Erreketeak
- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak

Laburpena:

Asto gaizto bat omen zuten baserrian: hozka egiten zuen. Gerra denboran, soldaduak sartu zirenean, haiei eman omen zien asto hura.

25. Gerra ondorenean, euskara debekatua

- **Erref:** TOL-057/036
- **Iraupena:** 0:00:48. **Hasi:** 00:43:05. **Bukatu:** 00:43:53
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Euskararen egoera
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura

Laburpena:

Diktadura garaian, euskaraz hitz egitea debekatua zegoen. Auzoko eskolan, euskaraz ikasten zen; baina gerra ondoren galarazi egin zuten. Hala ere, denak baserritarrek izanda, euskaraz egiten omen zuten.

26. Tolosako batzokia

- **Erref:** TOL-057/038
- **Iraupena:** 0:00:30. **Hasi:** 00:44:15. **Bukatu:** 00:44:45
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra aurrea
- Politika » Jarrera politikoak » Alderdien egoitzak
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Gerratik itzulera

Laburpena:

Gerra aurretik, Tolosako batzokiak Euskal Jaiak antolatzen zituen. Gerra denboran, batzokia itxita egon zen; "PNV-ri kenduta zeukaten". Gaur egungo toki berean zegoen batzokia.

27. Haurdunaldiak

- **Erref:** TOL-057/041
- **Iraupena:** 0:01:10. **Hasi:** 00:47:50. **Bukatu:** 00:49:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Jaiotzak
- Iritziak » Antzinako bizimoduari buruzkoak

Laburpena:

Lehen, haurdun zegoen emakumeak ez ziren gaur adina zaintzen; eguneroko martxan aritzen ziren. Azken unera arte, lanean aritzen omen ziren. Haur bat zutik zegoela eduki zuela kontatzen du.

28. 11tatik bederatzi etxean erdituak

- **Erref:** TOL-057/042
- **Iraupena:** 0:03:15. **Hasi:** 00:49:00. **Bukatu:** 00:52:15
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Jaiotzak

Laburpena:

11 seme-alabatatik bederatzi etxean erditu zituen. Emagina, senarra edota bizilaguna izan zituen erditzeetan laguntzen. Erditzeko unean izan daitezkeen arriskuei buruz hitz egiten du. Haurra jaio eta hurrengo egunean jartzen zen umea amaren bularrean.

29. Etxeko inkubagailua

- **Erref:** TOL-057/043
- **Iraupena:** 0:00:32. **Hasi:** 00:52:15. **Bukatu:** 00:52:47
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Medikuak eta sasimedikuak
- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Jaiotzak

Laburpena:

Lehenengo umea, jaioberritan, oso txikia zen. Medikuak zurezko kaxa bat paperez bildu eta bertan sartu zuen umea. Hiru botila ur beroz bete eta umearen inguruan jarri zituen. Ordu-erditik ordu-erdira botila bat aldatu egin behar izaten zitzaion.

30. Umeak paseatzeko denborarik ez

- **Erref:** TOL-057/047
- **Iraupena:** 0:00:43. **Hasi:** 00:56:08. **Bukatu:** 00:56:51
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:

<p>Behin umeak koskortutakoan, amonak ateratzen zituen umeak paseora. Maria Luisak ez zuen denborarik izaten. Gero, bi alaba zaharrenak hazi zirenean, haiek ibiltzen zituzten gainerako anai-arrebak.</p>

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.

2025-11-16

CC-by-sa | Ahotsak.eus

Badihardugu Euskara Elkarte

Markeskua Jauregia, 20600 Eibar

943121775 - ahotsak@ahotsak.com